

9. Современный экономический словарь : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.economic-enc.net/word/assortiment-192.html>
10. Энциклопедический словарь : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovco.ru/sovrem slov/n/NOMENKLATURA-10770.html>
11. Современный экономический словарь : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.economic-enc.net/word/nomenklatura-3073.html>
12. Энциклопедический словарь : [Электронный ресурс] / В. Л. Абушенко. – Режим доступа : <http://slovco.ru/politol/k/KLASSIFIKATSIYA-57485.html>
13. Павлова Е. Классификация ассортимента и дистрибуция : [Электронный ресурс] / Е. Павлова // Логистик & система. – 2005. – № 7 (июль). – Режим доступа : http://www.iteam.ru/publications/logistics/section_79/article_2791/
14. Портнов А. С. Оптимизация складских технологий – реальный путь снижения издержек компании дистрибьютора / А. С. Портнов, К. Е. Кисов // Экономический вестник фармации. – 2005. – N 9. – С. 27-31.
15. Зельников И. Большой ассортимент - не помеха ABC-анализу : [Электронный ресурс] / И. Зельников // Логистик & система. – 2005. – № 5. – Режим доступа : <http://www.logistpro.ru>
16. Ваховская М. Ю. К вопросу об особенностях и области применения ABC-анализа / М. Ю. Ваховская // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей VI Міжнар. наук.-практ. конф. (9-11 листоп., м. Львів). – Львів : Вид-тво НУ „Львівська політехніка”, 2006. – С. 36-38.

Деєва К.А.

УДК 658.012

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Підприємництво, інновації, нововведення, економічний розвиток – ці терміни сьогодні є загальноживаними. Проте в свідомості більшості людей ці терміни не мають підґрунтя, взаємозв'язку та сили – вони сприймаються без розуміння їх глибинної сутності.

Складні умови функціонування сучасних вітчизняних підприємств спричинені нестабільністю зовнішнього середовища, соціально-економічними трансформаціями, залежністю від експортних енергоресурсів, тощо, зумовлюють необхідність гнучкого реагування підприємств для забезпечення їх існування. Здійснення класичного стратегічного управління підприємством, з горизонтом стратегічного планування до 5 років, у таких умовах представляється неможливим та не виправданим. Проте, складні умови виживання потребують координації сил та ресурсів підприємства для досягнення поставленої мети, що можливо тільки за умови стратегічного управління. Однією з найбільш перспективних концепцій стратегічного управління виступає концепція стратегічного розвитку підприємства, згідно з якою, підприємства розвивається за заданим вектором, що є достатньо точним, щоб забезпечити координацію ресурсів та, водночас, достатньо гнучким, щоб швидко реагувати на мінливі умови зовнішнього середовища. Зважаючи на важливість, значущість та перспективність розвитку підприємства, слід визначити основні терміни та поняття, що мають місце в контексті цього питання, дослідити їх коріння та зв'язок, щоб розкрити питання розвитку підприємства логічно та послідовно та сформулювати його цілісне сприйняття та розуміння.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні основи розвитку як загальнонаукової категорії розглядалися у роботах філософів, соціологів, екологів, біологів, медиків, економістів, фізиків, психологів, тощо.

Питання, що стосуються розвитку підприємства є певною мірою розглянутими у працях як закордонних, так і вітчизняних дослідників. Теоретичні основи наукових досліджень проблематики розвитку підприємств можна знайти у роботах Л. Маслоу, Ф. Герцберга, Д. Макгрегора, І. Адісеса, Х. Уорлея, М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедуорі, Т. Норберта, М. Хаммер, Й. Шумпера, тощо. Серед вітчизняних вчених можна виділити Л. С. Довгань, М. М. Лепа, Л. С. Макуха, Т. С. Максимову, О. Є. Расвнєву, Л. Г. Мельнік Е. М. Короткова, М.Е. Белопольського, О. І. Новакову, Г. С. Мерзликіну, А. М. Локшинова, І. А. Пушкаря, А.Н. Трідеда, А. Л. Колоса, тощо [7, 9, 11, 13]. В роботах цих авторів питання розвитку розглядається з різних аспектів. Так, значну увагу дослідників приділено до питань регіонального та галузевого розвитку, антикризового розвитку, сталого розвитку, розвитку економіки. Незважаючи на значну увагу дослідників, питання розвитку підприємства, єдине визначення цього терміну та цілісне розуміння його сутності є недостатньо висвітленими.

Мета статті. Метою статті є дослідження природи та сутності поняття розвитку підприємства, формування авторського визначення терміну «розвиток підприємства», формування логічного та послідовного уявлення щодо сутності розвитку підприємства.

Викладення основного матеріалу. Поняття розвитку має глибоке коріння та є дуже багатограним. Перші уявлення щодо розвитку як зміни частини буття зустрічаються ще в роботах представників давньогрецької філософії. Одним з перших Аристотель запропонував розуміти розвиток як певний принцип, згідно з яким сутність явища є елементом, що є необхідним в системі цілого [10]. Сьогодні розвиток є важливим поняттям сучасної економіки, медицини, педагогіки, історії, філософії, тощо. Це зумовлює наявність значної кількості варіацій трактування цього поняття. У найбільш загальному значенні розвиток – це процес, в наслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [3 с. 538]. В окремих галузях знання поняття розвитку трактується тільки за умови

уточнення об'єкту розвитку – наприклад, розвиток сприйняття у психології, розвиток рослини у біології, тощо.

Що до гуманітарних наук, розвиток трактується як:

Ступінь освіченості, культурності, розумової та духовної зрілості [3 с. 538];

Процес закономірних змін, переходу з одного стану в інший, більш досконалий, перехід зі старого якісного стану в новий, від простого до складного, від нижчого до вищого [12 с. 643];

Поглиблення складу чогось, внесення в нього чогось нового, раніше не відомого [16 с. 467].

Процес зміни структур суспільства пов'язаний з економічним зростом, що охоплює економічні та соціальні структури [2 с. 572].

Незворотна, спрямована закономірна зміна матеріальних (організм, екосистема, підприємство) та ідеальних (мова, культура, релігія) об'єктів [13 с. 20].

Безперервний процес різних форм взаємодій, тобто вплив зовнішнього середовища на систему та системи на зовнішнє середовище [1 с. 17, 283].

Складність та багатогранність поняття розвитку наочно можна представити наступним чином (рис 1).

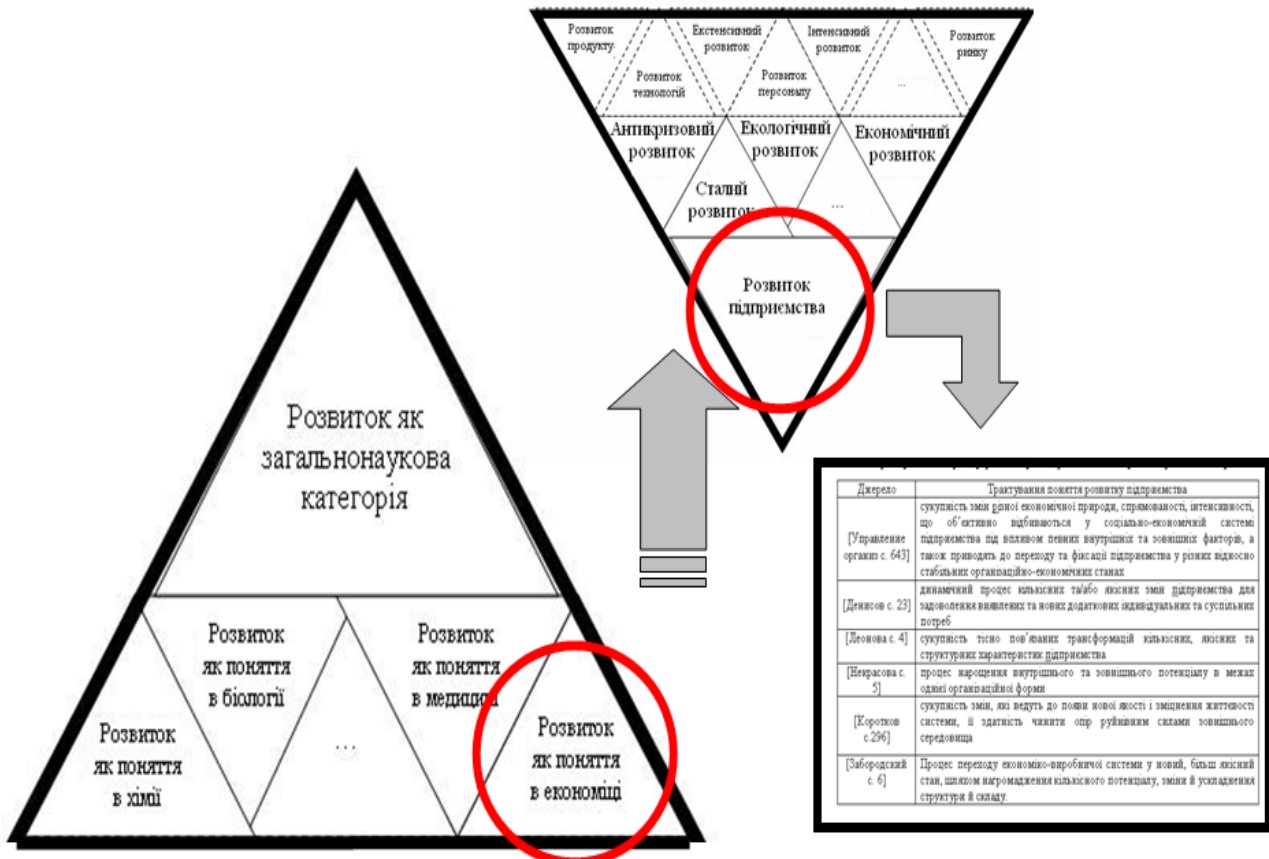


Рис. 1. Структура поняття розвитку¹

Як видно з рис 1.1., розвиток є складним поняттям, що з одного боку є загально філософським, а з іншого - має специфічні ознаки що до кожної галузі знання. Крім того, в кожній окремій галузі знання поняття розвитку конкретизується відповідно до об'єкту розвитку. Кожен з таких конкретизованих термінів має декілька визначень, що відповідають точкам зору різних авторів, та уточнюється відповідно до конкретного об'єкту (розвиток дитини, розвиток хімічної реакції, розвиток підприємства, тощо). Таким чином можна сформулювати наступний логічний ряд формування поняття: розвиток як загальнонаукова категорія → розвиток як поняття в економіці → розвиток підприємства → розвиток підприємства за баченням автора N. Незважаючи на те, що терміни належать до одного логічного ланцюга, їх значення можуть сильно відрізнятися. Так, наприклад, з історичної точки зору розвиток трактується як зміна суспільно-економічних формацій [10 с. 4], а з точки зору історії економічних вчень розвиток виступає головною ціллю функціонування економіки [7 с. 72]

Розвиток як поняття в економіці також має значну кількість трактувань. Так, на макрорівні розвиток еколого-економічний виступає як розширене відтворення та поступова якісна зміна продуктивних змін, науки, культури й добробуту суспільства, яке формує відповідні умови для раціонального використання та відтворення природних багатств, їх відносно стабільного стану, крім того, сталий розвиток виступає сучасною концепцією розвитку суспільства. Розвиток економіки – закономірний процес кількісно-якісних змін у межах економічної системи, її перехід у нову якість, досконалішу форму [5 с. 282-283].

На рівні підприємства розвиток виступає як:

¹ Складено автором на підставі узагальнення [1-3,6,7,9-25]

– незворотні закономірні зміни в технологічному способі виробництва [5 с. 283];
 – довгострокова робота з удосконалення процесів вирішення проблем та оновлення організації; одна з рис організації як системи [21 с. 269].

– один з найважливіших аспектів управління персоналом, спрямований на безпосереднє вдосконалення характеристик робочої сили організації [20 с. 349];

– діяльність спрямована на підвищення майстерності робітників для того, щоб вони змогли рухатися кар'єрними сходами та самостійно вирішувати проблеми у майбутньому [24 с. 431].

У словнику синонімів української мови [4 с. 357] поняття розвитку стоїть у синонімічному ряді: розвигий, піднесення, розріс, процес росту, розмах, розквіт, процвітання, рух, хід, поступ. Декотрі автори ототожнюють поняття розвитку та еволюції [9 с. 45].

Аналізуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що у найбільш загальному значенні розвиток виступає як процес та як результат. Більшість авторів виходять з положення, що сутністю розвитку є зміни, проте, не всі автори розділяють тезу про позитивний напрям таких змін. Так у [5 с. 283] під розвитком пропонується розуміти незворотні закономірні зміни, що у разі їх позитивного напрямку визначаються як економічний зріст. То б то розвитком у загальному значенні можна вважати й негативні зміни, погіршення стану об'єкту розвитку.

Для того, щоб дати визначення поняттю «розвиток підприємства», необхідно розглянути сутність терміну «підприємство». Підприємство найчастіше визначається як основна ланка народного господарства, яка забезпечує виробництво переважної маси товарів та послуг, здійснює науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою привласнення доходу (прибутку). Як первинна ланка народного господарства, підприємство зосереджує певну сукупність продуктивних сил (засобів праці, працівників, землі, сировини, тощо) і відносин власності [5 с. 737].

Складність визначення поняття розвитку підприємства зумовлено тим, що воно має враховувати як сутність розвитку як загальнонаукової категорії, так і особливості підприємства, як об'єкту розвитку. Питання розвитку підприємства певною мірою розглянуті в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Інтерес дослідників що до питань розвитку підприємства підтверджується наявністю значної кількості різноманітних визначень цього терміну (табл. 1).

Таблиця 1. Тракткування терміну «розвиток підприємства» за думкою різних авторів²

Джерело	Тракткування поняття розвитку підприємства
[Управление организацией: энциклопедический словарь, с. 643]	сукупність змін різної економічної природи, спрямованості, інтенсивності, що об'єктивно відбиваються у соціально-економічній системі підприємства під впливом певних внутрішніх та зовнішніх факторів, а також приводять до переходу та фіксації підприємства у різних відносно стабільних організаційно-економічних станах
[Шведчиков с. 180]	сукупність змін, що відбуваються на підприємстві та обумовлюють процес його переходу у новий більш якісний стан шляхом різних форм взаємодій елементів внутрішнього та зовнішнього середовищ, спрямованих на підвищення життєздатності підприємства
[Новакова с. 197]	Динамічна гармонія зросту та сталості підприємства
[Цопа]	Направлена закономірна зміна стану підприємства, якому притаманні властивості заощадження і зростання значень якості функціонування підприємства вище за поріг безпеки, темпів приросту якості функціонування підприємства не нижче що до приросту економіки і конкретного ринкового оточення
[Погорелов с. 60]	Зміна патерна у взаємовідносинах «підприємство – зовнішнє середовище»
[Сфремов с. 182]	Керована кількісна або якісна позитивна динаміка стану об'єкту за результатами впливу інтенсивних чинників

Поняття розвитку підприємства значно більш вузьке, порівняно з поняттям розвитку. Що до трактування цього терміну, більшість авторів сходяться у думці, що сутністю розвитку підприємства є процес або результат змін стану підприємства. Розвиток підприємства, за баченням аналізованих авторів, може ґрунтуватися лише на позитивних змінах, то б то зміни негативного характеру розвитком підприємства називати не можна.

Висновки. Поняття розвитку підприємства є дуже динамічним та знаходить нові відображення у сучасних роботах молодих вчених. За результатами проведеного аналізу поняття розвитку підприємства пропонується розуміти як довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін в діяльності підприємства, які приводять до поліпшення його стану шляхом збільшення потенціалу підприємства, адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, що сприяє підвищенню здатності підприємства протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища та його життєздатності.

Джерела та література:

1. Белопольский Н. Г. Энвайроника – наука о развитии и совершенствовании общества и мира / Н. Г. Белопольский. – Донецк; Мариуполь : ИЭП НАН Украины, 1997. – 331 с.

² Складено автором на підставі узагальнення [6, 11, 14, 19, 22, 23]

2. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь : франц., русская, англ., немецкая, испанская терминология : в 2-х т. / И. Бернар, Ж-К Колли; [пер. с фр.]. – М. : Международные отношения, 1996. – Т. 1. – 784 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т. В. Ковальова. – Харків : Фоліо, 2005. – 767 с.
4. Данілюк І. Г. Сучасна українська мова. Словник синонімів та антонімів / І. Г. Данілюк. – Донецьк : ТОВ ВКР «БАО», 2009. – 529 с.
5. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.
6. Єфремов С. О. Ідентифікація контексту предметної галузі інноваційного розвитку підприємства / С. О. Єфремов // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2010. – № 11 (153). – Ч. 2. – С. 182-189.
7. Кошелев А. Н. Краткий курс по истории экономических учений : учеб. пособие / А. Н. Кошелев. – М. : Окей-книга, 2008. – 156 с.
8. Краткий философский словарь / под. ред. А. П. Алексева. – М. : Проспект, 1997. – 256 с.
9. Локшинов А. Н. Стратегический менеджмент / А. Н. Локшинов. – М. : Єнити+Дана, 2000. – 375 с.
10. Лосев А. Ф. История античной философии в конспектном изложении / А. Ф. Лосев. – 3-е изд. – М. : ЧеРо, 2005. – С. 62-71.
11. Новакова, О. И. Экономическое развитие предприятия : монография / О. И. Новакова, Г. С. Мерзликина; ВолгГТУ. – Волгоград : РПК "Политехник", 2004. – 208 с.
12. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1998. – 944 с.
13. Основи стійкого розвитку : навч. посіб. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.
14. Погорелов Ю. С. Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства : монографія / Ю. С. Погорелов. – Харків : АдвАтм, 2010. – 352 с.
15. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства : методологія, механізми, моделі / О. В. Раєвнева. – Х. : ВД «Інжек», 2006. – 496 с.
16. Словарь сочетаемости слов русского языка. / под ред. П. И. Денисова, В. В. Морковкина. – 2-е изд., испр. – М. : Рус. Яз., 1983. – 688 с.
17. Словник.net портал української мови та культури : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnuk.net/?swrd=%F0%E7%E2%E8%F2%E8%EA>
18. Управление организацией : энциклопедический словарь. – М. : Инфра-М, 2001. – 822 с.
19. Управління людськими ресурсами : понятійно-термінологічний словник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. : Г. В. Фокіна, О. В. Антонока, М. Ф. Головатого. – К. : МАУП, 2006. – 496 с.
20. Управління матеріальними ресурсами : енциклопедичний словник / за ред. : Г. В. Фокіна, О. В. Антонока, М. Ф. Головатого, М. О. Копнова. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009. – 376 с.
21. Цопа Н. В. Діалектика основних понять системи розвитку підприємств / Н. В. Цопа // Економічні науки : зб. наук. праць Луцького нац. технічного ун-у. – Вип. 5 (18). – Ч. 2. – Луцьк, 2008. – С. 361-370. – (Економіка та менеджмент).
22. Шведчиков О. А. Термінологічний аналіз основних понять системи розвитку підприємства / О. А. Шведчиков // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2010. – № 11 (153). – Ч. 2. – С. 177-182.
23. Экономикс : англо-русский словарь-справочник / сост. : Э. Дж. Долан, Б. И. Домненко. – Магадан, 2006. – 544 с.
24. Энциклопедический словарь / под ред. Б. А. Введенского. – М. : Советская энциклопедия, 1964. – Т. 2. – 736 с.

Демчук О.В., Игнатова О.Д.

УДК 338.49

ПОНЯТИЯ РЫНОЧНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В УКРАИНЕ

Как и всякая объективно существующая система, рынок обладает собственной инфраструктурой. Термин "Инфраструктура" был впервые использован еще в начале нынешнего столетия в экономическом анализе для обозначения объектов и сооружений, обеспечивающих нормальную деятельность вооруженных сил. В 40-е годы на Западе под инфраструктурой стали понимать совокупность отраслей, способствующих нормальному функционированию производства материальных благ и услуг. В экономической литературе бывшего СССР изучение проблем инфраструктуры началось лишь в 70-е годы. Применительно к рынку (рыночной экономике) инфраструктура представляет собой совокупность организационно-правовых и экономических отношений, связывающую эти отношения при всем их многообразии в одно целое.

Инфраструктура рынка Украины представляет собой быстроразвивающееся многообразие рыночных отношений. В процессе экономического перехода Украина столкнулась с рядом актуальных проблем безработица, высокий уровень инфляции, сокращение объемов производства, снижение уровня жизни, рост